СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
РІК L. Ч. 194. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 16-го вересня 1942. No. 194. Jersey City, N. J., Wednesday, September 16, 1942. VOL. L.
ТРИ ЦЕНТИ в ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

АМБАСАДОР ҐРУ ПЕРЕСТЕРІГАЄ АМЕРИКУ ПЕРЕД ЯПОНЦЯМИ

БРИДЖПОРТ (Конетикат). — Бувший амбасадор до Японії, Джозеф Ґру, виголосив перед промисловцями і робітниками фабрики Ремінґтон-Ренд промову, в якій сказав, що японці є дуже небезпечні вороги і що Америка мусить добре підтягнутись, щоб завдати їм смертельний удар. Американці ще далі трактують цю війну не так, як треба, говорив він. Хай всі американці собі затямлять, що ця війна, це війна на смерть і життя і коли Америка її програє, то попаде в невільництво. Японці є дуже здисципліновані і готові на найвищі жертви. Вони мають далеко менше, але й задоволяються далеко меншим. Щобільше, вони мають певного роду зневагу до американців, думаючи, що внаслідок високого рівня життя і ріжних матеріяльних вигід американці не здатні до найвищих жертв і до боротьби. Японія рішена запанувати над світом. Вона до того пряме з фанатичною рішучістю. Цю рішучість Америка може зламати лише своєю безоглядною силою.

ЗНАЙДЕНО ЯПОНСЬКУ БОМБУ.

САН ФРАНЦІСКО. — Військові власти знайшли в лісі, в стейті Ореґон, відламки японської запальної бомби. По точнім розсліді власти прийшли до переконання, що ту бомбу мусів скинути японський літак, що вилетів з японської субмарини, із завданням запалити величезні ліси західньої частини Ореґону. Кілька днів тому якийсь нерозпізнаний літак вилетів з моря, пустився в глибину американської території, а опісля знов повернув на море. Власти припускають, що це був японський літак, випущений субмариною.

СУБМАРИНИ ДІЮТЬ БІЛЯ БЕРЕГІВ КАНАДИ.

НЮ ЙОРК. — Канадійські власти повідомляють, що німецькі субмарини оживили свою діяльність у північній частині Атлянтику, зокрема вздовж берегів Канади. Вони затопили боєву лодку, що охороняла конвой торговельних кораблів. При тім уся залога лодки, що складалась з 38 старшин і моряків, загинула. — Німецькі кола через радіо подають, що німецькі субмарини в північній частині Атлянтику затопили в останніх днях 18 кораблів. Вони також подавали, що між німецькими субмаринами і великим конвоєм Обєднаних Держав, ведеться на Атлянтику завзята боротьба і в тій боротьбі також пропало багато кораблів Держав Осі. З боку джерел Обєднаних Держав нема на це жадного потвердження.

ЗАРИСОВУЄТЬСЯ НОВИЙ ПОДАТКОВИЙ ЗАКОН.

ВАШИНҐТОН. — Сенатський фінансовий комітет одобрив законопроект, на основі котрого в наступнім році уряд стягне біля 25 біліонів податків. Зґаданий комітет одобрив плян, щоб від усіх людей, що заробляють поверх $624 і більше річно, стягати податковий податок у висоті 5% від грошей заробленних поверх зазначеної суми.

АРЕШТОВАНО ПІДБУРХУВАЧІВ.

НЮ ЙОРК. — Власти арештували пятьох осіб, з них двох неґрів, західньо-індійського походження, котрі в ніґерській частині Ню Йорку, Гарлем, підбурхували людей до повстання з ціллю передачі Америки в японські руки. Своєю роботою вони справді нікого не підбурхали, але за свій замір вони помандрували до тюрми.

АРҐЕНТИНА РОЗВЯЗУЄ НАЦІСТИЧНІ ОРҐАНІЗАЦІЇ

БУЕНОС АЙРЕС. — Хоч дотепер націстичні орґанізації в Арґентині мали повне право громадянства і могли зовсім свобідно проповідувати свої погляди, то тепер воно буде інакше: внаслідок ухвали арґентинського парляменту, міністер внутрішніх справ Арґентини зарядив розвязання націстичної орґанізації в Арґентині і всіх її підвідділів.

КРИТИКА АМЕРИКАНСЬКОЇ ЗБРОЇ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Труман, голова сенатського комітету, що досліджував оборонні змагання Америки, заявив у конґресі, що американські ловчі літаки таки є гірші від британських. Він також говорив, що на домашньому фронті є багато недомагань у воєнним промислі. Деякі підприємці, що виконують воєнні замовлення, виконують свою роботу з великою витратою матеріялу і часу. Проте з боку певних урядових чинників вони дістають охорону: їх вибілюють, а вкінці дають нові замовлення.

КІНЕЦЬ „ПРАЙОРИТИС".

НЮ ЙОРК. — Окружний директор Ради Воєнної продукції, Пол Р. Смит, заявив, що вже в короткому часі система „прайоритис", себто наділювання сирівцями тих фабрик, котрі виконують воєнні замовлення, мусить бути припинена. Бо є брак сирівців. „Ми продали більше місць в театрі, ніж цей театр містить" говорив він влучним порівнанням. Відтепер наділ сирівцями буде відбуватись повною контролею уряду, а не чеканням, мовляв, хтось довше чекає на сирівець.

ПРЕЗИДЕНТ ПЕРЕСТЕРІГАЄ, ЩО МИ ОСЯГНУЛИ ЛЕДВИ ПОЛОВИНУ ВОЄННОЇ ПРОДУКЦІЇ

ВАШИНҐТОН. — В звіті до конґресу, в який спосіб відбувається наділ матеріялів і грошей, ухвалених у так званім „ленд-ліз" законі, президент Рузвелт сказав, що дотепер Америка осягнула ледви половину своєї воєнної продукції. А мусимо осягнути чимскорше сто відсотків нашої продуктивности. А, щоб це осягнути, говорив президент, треба обчімхати цивільні потреби до самої кости. Президент далі говорив, що до чужих країв, воюючих по стороні Америки, вислано дотепер матеріялів на три і пів біліона долярів. Найбільше вислано повзів і літаків. З тих повзів і літаків 35% дістала Британія, а 35% Совети. Решта пішла до Австралії, Китаю і інших країв. Хоч до Китаю було важко посилати воєнні матеріяли, внаслідок захоплення Бурми японцями, то проте тепер придумано шляхи, котрими та поміч для Китаю далі наплиpower, говорив президент.

ФЕДЕРАЛЬНІ ПРАЦІВНИКИ ПІД ВСЕЦІЛИМ ЗАРЯДОМ УРЯДУ

ВАШИНҐТОН. — Всі федеральні працівники, урядники і робітники, відтепер будуть підлягати всецілій контролі уряду, зокрема комісії людської сили, котрої директором є Пол МекНат. Тих працівників зґадана комісія зможе переносити з одного місця на друге, якгеж зможе передавати цивільним фабрикам. Вони не матимуть права протестувати, чи відмовлятись від цих розпорядків. Їм одначе зарезервовано право, що по війні їх уряд прийме на старі посади, коли даний департамент одобрив їх відхід. — Вкупі з тим у Вашинґтоні почали поновно говорити про підчинення всіх працівників Америки, що працюють тепер у своїх власних підприємствах, чи в цивільнім промислі, щоб і їх підпорядкувати в той сам спосіб урядови. Представники властей, що є компетентні в тій справі забирати слово, отверто заявляють, що до того прийде вже в дуже короткому часі. Ця справа, говорять вони, вже проминула стадію академічної дискусії і вже є вирішена. Тепер наступить ділання.

ТВЕРДІСТЬ ЯПОНСЬКОГО ВОЯКА

АМЕРИКАНСЬКА КВАТИРА В АВСТРАЛІЇ. — Австралійські вояки, котрі передтим боролись в Єгипті проти націстичної армії, а опісля на Соломонських островах з японськими, говорять, що японський вояк є хитріший і небезпечніший від німецького. На Соломонських островах американці взяли поверх 400 японців в полон. Всі вони говорили, що були переконані, що їх усіх постріляють. Так виховує їх в дома японська пропаґанда.

Націсти Грабують Европу

ЛОНДОН. — Динґа Фут, парляментарний секретар міністерства економічного воювання, заявив у парляменті, що Німеччина з питомою їй солідністю приготовляє зимову й весняну кампанії, грабуючи Европу зо шкір і футер та закуповуючи всі нафтові печі. Вона збирає всю цінну машинерію й наряддя, що тепер стоїть без ужитку, аби перетопилювати їх на залізо. На думку Фута, всі ці заходи показують, що Німеччина заломлюється на господарському полі, одначе рівночасно з тим, що німецький уряд рішений робити все можливе, аби запасти свої війська в усе потрібне для війни в 1943. році.

НАЦІСТИ ЗАТІСНЮЮТЬ ШРУБУ НА ФРАНЦУЗЬКИХ РОБІТНИКІВ

БЕРН (Швайцарія). — Німецькі інформатори подають відкрито, що заведення примусових робіт у Франції мало на цілі передовсім достарчити Німеччині робочої сили та виконування німецьких замовлень. Французи кажуть, що вони не бачать, яку винагороду будуть діставати французькі робітники за свою працю.

Берлінське радіо сказало, що нині є в Німеччині шість мільйонів чужинецьких робітників, тоді як на початку цеї війни їх було півчверта міліона.

Британський уряд просить американських представників у Віші, що представляють перед французьким урядом теж британські інтереси, розслідити, яке становище мають британські громадяни в Франції на основі цих розпорядків про примусову працю.

НАЦІСТИ ЗАГОСТРЮЮТЬ КОНТРОЛЮ НАД ГОЛЯНДЦЯМИ

ЛОНДОН. — За голяндськими жерелами, націстичний уряд закріпляє на всі лади контролю над голяндськими робітниками. Голяндців, що виїзджають на роботи до Німеччини, заставляють робити контракти вже в Голяндії, рух робітників обмежується, при вїзді голяндців у Німеччину їм відбирається голяндські панкові карточки та дається німецькі.

Голяндський робітник, що їде до Німеччини, не може теж уживати там своєї голяндської пайкової картки на одіння, бо право до пайку одіння дістає він допера по цілорічному побуті в Німеччині.

ВІДЗНАЧЕННЯ ГЕРОЯ. — Генерал Карл. М. Спац, начальний комендант американських повітряних сил в Европі, причіплює „Порпл Гарт" сержантови Фредерікови Ж. Річ з Ірі, Па., що був ранений підчас налету „Літаючих Фортець" на Францію під гітлерівською окупацією. Подія ця відбувається на одній з летунських піль в Англії.

БРИТІЙСЬКІ Й СОВЄТСЬКІ ЛЕТНИЧІ РЕЙДИ НА ВОРОЖІ ЦЕНТРИ

ЛОНДОН. — Британські бомбовики, що видимо числили кілька соток, доконали сотний з черги рейд на німецькі фльотні бази. Ціллю нападу цим разом був порт Бремен. Цього нападу доконано в саму річницю найбільших рейдових досягнень націстичного летництва проти Англії, коли масовий налет націстів на Англію здержала протилетнича артилерія, зістріливши 185 націстичних літаків.

У ту саму ніч совєтські бомбовики зо сходу бомбардували край під націстичною контролею. Предметом їх нападу були: німецке місто Кенігсберг на Балтику, румунська столиця Букарешт, румунський нафтовий центр Плєсті і інші румунські міста, як також деякі міста в Болгарії.

БРИТІЙСЬКИЙ РЕЙД СУШЕЮ НА ТОБРУК.

ЛОНДОН. — Британські морські й сухопутні сили, піддержані сильно з повітря, доконали рейду на басу Осі в Тобруку, в Лібії. Завдавши ворогові поважні втрати й зробивши великі шкоди, учасники рейду вернулися до своїх позицій. Британська адміралція, що подає вістку про рейд, признає поважні втрати для своеї сторони, видно, признаючи рівночасно, що втрати оплатилися свідомістю, що британці відобрали від ґенерала Ремеля ініціятиву.

ОБОРОНА СТАЛІНҐРАДУ СТАЄ ЩЕ ВПЕРТІША.

МОСКВА. — За совєтським комунікатом, російські лінії під Сталінґрадом видержують скріплені напади німецьких військ на західні й південно-західні окраїни міста.

Рівночасно червона армія відступила в околиці Моздока в Кавказі до нових оборонних укріплень на дорозі до Грозного, нафтового центру, віддаленого звідти на 60 миль.

На полудне від Сталінґраду совєтська команда вислала проти німецької піхоти кавалерію. Над горішнім бігом Дону відбито пять сильних нападів мадярських військ; у бою згинуло 2,000 мадярів. Під Сталінґрадом російські війська часто відбивали німців артилерійним огнем та атаками на баґнети.

ЩЕ ОДНА ҐРУПА ҐІНДУСІВ ЗА НЕГАЙНУ САМОСТІЙНІСТЬ ІНДІЇ.

НЮ ДЕЛІ (Індія). — Комітет „Ґінду Маґасба", третьої з ряду ґіндуської політичної партії щодо величини, видав заклик до британського уряду уступити негайно перед індуським домаганням, аби в цей спосіб втягнути ґіндусів до війни проти Осі.

Ґіндуські торговельні палати видали маніфест, у котрім критикують заяву британського премієра Чорчиля про Індію як сторонничу й провокаційну.

Джіна, провідник Мозлемської Ліґи, заявив цераз, що його ґрупа не піде на ніякі компроміси з Конґресовою Партією Ґандія.

ВИЛКІ БАЧИТЬ ЄДНІСТЬ НА СЕРЕДНЬОМУ СХОДІ.

БАҐДАД (Ірак). — Вендел Вилкі, особистий представник президента Рузвелта, заявив у розмові з газетярами, що всі краї Середнього Сходу одноголосно звязують свої надії з перемогою аліянтів. Коли він питався представників цих країв, яке життя вони хотіли би провадити та якої будучности вони собі бажають, йому всі відповідали, що певно не Ґітлерового „нового порядку".

Вилкі говорив далі: „Від коли я приїхав на Середній Схід, мене часто питалися, які наміри мають Злучені Держави на тепер і на повоєнний час. Я говорив їм фактами й цифрами, що Злучені Держави жертвують щедро своїх людей і свої ресурси, аби виграти війну. Я говорив їм, що Злучені Держави видають біліони долярів у матеріялах, на основі закона „ленд-ліз". Я говорив їм, що Обєднані Держави виграють війну. Наконець я сказав їм, що після війни Злучені Держави вжиють усеї своєї сили, аби завести в світі лад, при якому всі люди, без огляду на те, чи вони є громадянами малої чи великої держави, могли жити свобідним і пристойним життям, якого собі бажають."

КАМПАНІЯ НА МАДАҐАСКАРІ ПОСТУПАЄ ВПЕРЕД.

ЛОНДОН. — За урядовим донесенням британського міністерства війни, британська окупація Мадаґаскару, африканського острова, що досі був у французьких руках, поступає вперед гладко, себто без поважного опору. Окупаційні війська вже наближаються до столиці острова Тананарів.

Британський офіціоз противорічить німецькому, котрий каже, що мовляв французи й тубильці опираються окупації до останнього. Французький комунікат каже, що французькі й тубильчі війська боронили по геройські порту Маджунґи. Французька Народня Партія, як каже німецке радіо, орґанізує в Парижі вуличні демонстрації проти британської окупації Мадаґаскару. Лідер цеї партії Доріо відомий прихильник співпраці французів з німцями.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодинокe число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Therее months	$2.50

Чого Найбільше Боятись?

Для світа, що є вже четвертий рік у світовій війні, хіба нема кращого слова як „замирення". Здавалось би, що звідки таке слово не вийшлоб, то требаб за нього хапатись, щоб чимскорше припинити пролив крови. Та як воно дивно не виглядалоб, але така є дійсність, що в рядах Обєднаних Держав найбільше бояться того, щоб націстівська пропаґанда не пішла паралїжувати сили Аліянтів новою мировою пропаґандою. А вісти, які доходять з Бельґії й Голяндії саме вказують на те, що на таке заноситься. В ґазетах, що є там видавані, та які відомі з прихильного відношення до націстівського режіму, появились несподівано гострі критики, звернені проти німецької „імперіялістичної" політики. Замітне особливо те, що ті вісти, цілком припадково, сходяться з осторогами з боку декого з самих німців, що перебувають в Америці й є проти Гітлєра, що теж заповідають, що націстівська Німеччина готова вийти тепер з новими мировими предложеннями.. Знову ті, що доносять про критику націстівської політики в Бельґії й Голяндії, подають, що це треба вважати „триком" Ґебелься, націстівського міністра пропаґанди, що знову зачинає дурити світ щодо цього, що Німеччина дійсно думає про замирення, а не про панування над світом.

Але чому саме малаб тепер Німеччина виступати з мировим предложенням? Справу ту вияснюють так, що Гітлер буде намагався за всяку ціну здобути в Советах якийсь поважніший мілітарний успіх. Мається тут на думці, що йому евентуально може вдатись здо~~бути Сталінґрад. Ось це захоче він визискати~~ в дипльоматії. Бо під военним оглядом навіть і цей здобуток не матиме такого значіння, щоб можна було сказати, що Гітлєр відніс якусь рішальну перемогу. Навіть здобуття Сталінґраду нічого не вирішить, а тільки продовжить боротьбу. Ось те знають добре теж і німецькі ґенерали. І тому намагаються тепер осягнути величезним коштом ось таку перемогу, яку міг би Гітлєр пробувати визискати для свого ратунку. А ратунком моглоб бути тільки закінчення війни і замирення.

Чи так дійсно станеться, як заповідають, чи чого побоюються, не знаємо. Зате більш як певно буде так, що всякі нові мирові пропозиції Гітлєра не матимуть ніякого впливу на нікого з міродайних чинників у Вашинґтоні чи Лондоні. Іде тільки про широкі маси, щоб вони не давали себе баламутити. Бо так є, що та війна вже стільки коштує жертв, що не повинна і не може скінчитись на половині дороги, а мусить дійти до кінця, себто до повної перемоги Обєднаних Держав. Це є конечне, бо тільки тоді буде можливість завести в світі кращий лад. Гітлєризм мусить бути знищений, заповів президент Рузвелт від імени цілого американського народу. Відступу від цього нема і не буде.

Тиждень Преси

Ґубернатор нюйорського стейту установив тиждень, що починається 1. жовтня цього року. Тижнем Преси, про цілі котрого ґубернатор Лімен каже в своїй проклямації:

„У ці дні, коли сили автократії почали кампанію по всему світі за знищення свобід, котрі такі дорогі нашому народові, добре є пригадати собі на ролю, яку грає преса в захованні свобід у нашій державі.

„Нема такої свободи, яка не потягала би за собою якоїсь відповідальности, не лише захороняти ту свободу, але й держати її в межах, які причиняються до обєднання й поступу держави. Часописи все признавали цей факт й вони були тим чинником, що через нього народжувалася й плекалася споююча міць величанської сили.

„Ми тепер заняті найбільшою війною всіх часів, що має вирішити, чи того роду суспільність, яка існує в Новому Світі, є досить сильна, аби себе захороняти проти неустанних і підступних заходів тоталітаризму. Серед цього конфлікту ґазети краю рішили присвятити в цілому краю тиждень для вияснення, які то функції сповняють вони при обороні орґанізації демократії. Вони бажають сказати своїм читачам, що вони намагаються зробити й просять співпраці в тому заході.

„Як ґубернатор стейту Ню Йорк, я радо одобрюю плян ґазет проголосити тиждень від 1. до 8. жовтня Тижнем Преси, у тому переконанні, що це розумно, аби вони в тому часі вказували знову на обовязок ґазет подавати справедливо новинки, на право подавати свобідно свої уваги про події й течії та на свою амбіцію мати щораз більший вплив на утвердження сильнішого демократичного правління на цьому континенті".

Проклямація нюйорського стейтового ґубернатора відноситься видимо до всеї американської преси, отже й до тої преси, що в своїй праці не вживає англійської мови, але якоїсь іншої. Хоча слова ґубернатора цеї преси виразно не згадують, нема найменшого сумніву, що ґубернатор Лімен певно не хотів її виключити зо своєї промови. І ця преса, яку преса англійською мовою часто називає чужою, чи чужинецькою пресою, а в найкращому випадку пресою чужих мов, є так само американська, як преса англійською мовою. І слова ґубернатора Лімена про потребу звернути увагу громадянства на проблеми преси відносяться з однаковою, якщо не більшою силою й до неанглійських ґазет.

Як бачимо з тексту проклямації, вона кладе головний натиск на вагу ґазети для вдержання свобід і для розвою демократичного устрою держави. Вона вважає цю роботу ґазет такою важною, що ґубернатор призначує цілий тиждень офіціяльним тижнем ґазет, аби в цей спосіб звернути увагу громадянства на акцію, яку в тому часі поведуть часописи для зясування своєї ролі в демократичному громадянстві.

Уже з цього змісту проклямації видно, які висновки зробили би люди, якби вони так почули про громадянство, котре не цікавиться долею преси й не дбає за те, як яку ролю вона грає, які обовязки вона за собою признає й як вона їх виконує.

Коли ґубернатор підчеркує, що ґазети причиняються до обєднання й поступу держави, то які сумніви мусять вкрадатися в голову людей на вид байдужности якоїсь ґрупи до ґазет?

Коли часописи є тим чинником, що через нього народжується й плекається споююча міць громадянства, то яке враження зробить громадянство зо слабо розвиненою пресою, як не враження, що й це громадянство певно не є сильно споєне?

Це зціплення громадянства серед українців здавна притчою во язиціх. Говорять про брак лучности серед українців залюбки всі, що цікавляться долею українського народу, та може ще більше ті, що вдають, що нею цікавляться. Говорять при лихо, але не доходять до жерел лиха, себто не доходять до причин явища. Тимчасом проклямація нюйорського стейтового ґубернатора підсуває відразу одну з причин браку лучности в народі, може одну з найважніших причин того браку: брак належитого дбання за ґазети. На цю думку можна найти підтвердження в фактах життя, бо де лише стрінемо народ зо слабо розвиненим почуттям єдности, то в кожному такому народі найдемо певно й занедбання справи власної преси.

З тої причини можна сподіватися, що Тиждень Преси принесе уважливим людям може ще більше користи, ніж її сподіваються ініціятори вого проєкту.

НА ТЕМУ: ДВІ ДУШІ

(Докінчення)

Ось так, каже критик, Стороженко змальовує у своїх оповіданнях українських людей і українське життя. На доказ цього подає вимки з тих оповідань. От, наприклад, каже критик, Стороженко береться описувати Основу, ліс біля Харкова, де то Квітка Основяненько писав свої повісти. Описує, як там сходяться міщани з Харкова, як співають, снідають, кругляють горілку, теревені гнуть, реготчуться... А як який чужинець до них тільки приблизиться, того витають, до того всміхаються, а чужинцеві так і видається, що:

„сама рідна наша Україна вийшла тобі на зустріч: то спогляне на тебе гарячим сонцем, то притулиться пахучим холодком із темного лісу, то промовить піснею, то озветься соловейком, жайворонком; то неначе грається з тобою: затурчить у вухо горлицею, залоскоче тихеньким вітерцем. Так тобі весело, так легенько, мов у раю!... Душа мліє, серце труситься, цокотить, буцім що до тебе промовляє; не розбереш, що воно розказує, є слухаєш — не наслухаєшся".

Як бачимо от хочби з того лїричного опису, то Стороженко майстер української мови. І це йому критик признає. Тільки каже, що він тої мови не вживає на добро. На доказ береться критик переказати звичайною мовою те, що Стороженко так „лірично" написав про Основу, Квітку, ліс і людей. Отже правда про те все, каже критик, виглядає так:

„По той бік Харкова є Основа, де жив колись Квітка і писав доволі гарні оповідання українською мовою; народ їх не читав з тої простої причини, що не вмів читати. За Основою на декілька верств розлігся рідесенький (в Стороженка „великий бір" з „високими соснами". — Ред.) сосновий ліс: у тім лісі є шинок, що привиблює до себе ремісничий і майстровий клас Харкова, бо тут продають горілку на декілька копійок дешевше, ніж у городі. До цього шинку у святочні дні збираються пропащі пияниці, ремісники і салдати з жінками відомого розбору, збираються на одну мету: щоб в один день пропити гроші, зароблені протягом цілого тижня, часто-густо пропиваються тут шапки, і чоботи, і кожухи, так, що веселий гільтай зявляється на другий день в дома, в чім мати родила... А тим часом у дома, денебудь в сирій землянці, жінка надверевжується від тяжкої праці, а скрофолічні діти плачуть від холоду і голоду... Їхати тими місцями в святочні дні, особливо під мясниці, не зовсім безпечно: тим більше небезпечно підходити до пяного веселого товариства. Зберегтлося багато оповідань про випадки дуже зухвального здирства, на яке дозволювало собі веселе товариство".

Ось так, каже критик, требаб розуміти те, що описане Стороженком у його оповіданню, якщоб хто цікавився справжнім життям, справжньою українською дійсністю, бо таким є це українське життя, а не таким, яке видумує Стороженко.

Писати так, пише критик, як пише Стороженко, це не значить дійсно любити український нарід. Хто щиро любить свій нарід, той не буде накидати йому чужих йому чеснот. ні любуватись видуманими типами. „Прихильник українства" пише далі критик, „докаже свої чесні почування чесною працею, не хвастаючись і не сентиментальничаючи". Він „Аритметику" видасть за свої гроші та „по три копійки стане продавати", чи що інше зробить. Цею останньою заввагою хотів російський критик вказати на другого українського письменника, Олександра Кониського, що такою працею як от та „Аритметика" помагав ширити просвіту серед українських народніх темних мас. Про таких прихильників українства пише критик таке:

„Таких людей народ розуміє і любить, хоч вони і не залицяються до нього, не льокайничають перед ним, не запобігають кожен раз, щоб улестити народ, підняти його аж до неба, як те роблять його фальшиві прихильники".

Отже краще видати ось таку „Аритметику", ніж, наприклад, писати „безсоромну нісенітницю" дідугана-запорожця тільки на те, щоб, як каже Стороженко ось таке оповідання „не розвіялось по світі". Критик каже: „Шкода! Булоб краще, колиб розвіялось...", бо для кого написані такі оповідання? — питає він:

„Для росіян вони не мають ніякої ваги вже через те, що в них немає ніякої характерної риси, яка моглаб познайомити росіян із нехитрим, але своєрідно укладеним побутом українців, бо в тих „оповіданнях" виведено не дійсних українців, а вигаданих д. Стороженком, видумарених їм. А в нас — росіян, досить нашої самодільної нісенітниці, написаної нашою рідною мовою..."

Замітне те, що критик хоче бути зовсім справедливим, бо признає Стороженкови „перше місце серед українських письменників" за те, що „добре володіє українською мовою", як і за те, що: „Він придбав тую образовість, плястичність мови, яка надає такий оригінальний кольорит мові українця і робить із неї власне справжню українську мову, а не попросту російську, в якій лиш поодинокі російські слова заміняються відповідними українськими".

Та заразом жаліє, що „нісенітниці", що їх видумав Стороженко у своїх оповіданнях, тільки „перешкоджають тим гарним наслідкам", які мають серед „любих земляків" пісні Шевченка, чи оповідання Марка Вовчка, які він ставить незвичайно високо.

III.

Як бачимо, то цей російський критик знав українське письменство. І визнавав відрубність української мови від російської, як і відрубність українського народу від російксьгоо. Це визнавав російський вчений тому 80 років, а ми маємо в Америці ще й тепер таких „росіян", навіть і „демократів, що цього ще й нині не визнають, а про українське письменство ще й тепер нічого не знають, хоч беруться і про нього видавати осуди.

Для нас цікавий той спогад про те минуле тому, бо він нам нагадує дещо таке, що можна пристосувати до многих українських письменників сучасної доби. Читаючи пропущені комуністичною цензурою вірші й оповідання про „квітучу Україну" чи про „ясне сонічко", що освічує і огріває Україну, годі не здрігатись, коли думаєш, що в тому самому часі, коли таке писалось, гинули люди на холодних Соловках, чи міліонами з голоду.

Щоб то не написав про таке писання Пипін, якби тепер жив! Та заковика в тому, що нема тепер в Росії такого ліберального журналу як „Современник", ні нема Пипінів...

Стороженко від того часу, як його російський критик так гостро скритикував, перестав писати по українськи, а писав уже тільки по російськи. На виправдання подав, що робить це тому, що ніхто з українців не взяв його „Оповідань" в оборону. Це відносилось в першу чергу до Панька Куліша, що був літератом і добрим критиком з виробленим уже тоді іменем, а також і до історика Костомарова. А вони не „боронили" Стороженка в тому випадку, просто тому, що признавали російському критикови слушність.

А. Кримський, друкуючи згадану російську критику в перекладі на українську мову тому яких 40 років, додає, що ця критика не втратила ваги і сьогодні, та що „вона й досі мусить служити живим докором для тих (на жаль ще численних) наших земляків, які попросто граються в ділетантське українство". Знову про Стороженка, що покинув писати по українськи, сказав таке:

„Не глибокий був, очевидячки, такий український патріотизм, що міг пропасти через одну-однісіньку рецензію..."

Згадучи за це, зазначуємо, що все те не відбирає вартости тим творам Стороженка, що мають справжню літературну вартість та відзначаються великою красою і чистотою української мови. Гостра критика, але справедлива, направляє тверду людину на кращий шлях, а несправедлива його не чіпається. Появу Шевченкового „Кобзаря" приняла російська критика з глумом над українською мовою і народністю, як це пише Чалий. Між тими критиками був і найбільший російський критик В. Г. Бєлінскій, що добачив у Шевченка „просту хлопську мову" і „хлопського поета". На те Шевченко відповів: „Хоч і мужицький, аби поет". Знову на пораду, яку російська критика давала, щоб закинути „мужицьку мову" і перейти на російську, відповів:

Спасибі за раду!
Теплий кожух, тільки,
шкода,
Не на мене шитий,
А розумне ваше слово
Брехнею підбите.

І ті слова доповнював Шевченко новими творами, писаними українською мовою.

Пипін, як людина високо освічена і ліберальна, вважав „мужицьку" мову Стороженка за велику цінність і хотів щоб він нею далі писав, але щоб не видумував нісенітниць та представляв український народ таким, яким він є, як це робили Шевченко, Марко Вовчок і т. д. Та видко, що Пипін був знаменитим критиокм і знавцем людської душі, коли він так добре пізнав неглибокий український патріотизм Стороженка з самих його українських оповідань. Бо колиб було інакше, то Стороженко не був би покинув писати по українськи. І не булаб тоді заважила у нього „російська душа", як каже Кримський, тим більше, що до справжнього і чесного українства навертав його справжній і чесний росіянин.

Андрій Каркавіцас.

НОВІ БОГИ

(З грецького).

— На скільки хочеш, — відповів дідуган. — За часів Папакостаса стріляв я відси до цього горбка. І наче чванлива дитина вказав на каменистий горбочок з двома-трьома смереками. А цей горбок, відси, де вони стояли, був віддалений найбільше стопятьдесять метрів. Для старшого десятника, якого кріс ніс на тисячу двісті метрів далеко, не було це ніяка штука.

— Так близько! — засміявся старший десятник — добре, я цілятиму до цієї смереки, що вдолині.

І він показав рукою на смереку, що росла гень далеко на іншому горбі. Всі мужики видивилися на нього. Вони дякували в душі Хімаросові, бо лише завдяки йому побачать, що варта такий новий кріс. А старенький Хімарас з усмішкою на устах, прижмуреними очима дивився на старшого десятника, наче учитель, що мовчки слідкує, як його учени уперше відчитує букви.

Вояк прикляк, спер лікоть на коліно, прицілився та вистрілив.

— Ах! — почулося нараз наче з одних уст.

Отже цей старший десятник не говорив на вітер. Він не лише, що мав добрий кріс, а також певну руку й бистре око. І коли тепер селяни окружили його та ріжно виявляли подив і радість з приводу цього влучного вистрілу, тих пять чи шість селян, що ще були осталися вірні минувшині, поглядали боязко на Хімараса, наче хотіли йому сказти, що всяка його проба тепер даремна, мусить чесно відступити та бодай рятувати давню славу своєї рушниці.

Та Хімарасові воно й на думку не прийшло. Він щоправда подивляв влучність кріса та бистре око вояка, одначе не тратив віри у свою рушницю. Станув на місці, де перед хвилиною стояв старший десятник, засукав високо широкі рукави та перехрестився. Спочатку також хотів приклякнути, та потім надумався. Ні, подумав собі, за його часів не клякали, а гордо ставали віч-на-віч смерті. Так і він хотів тепер стояти, ставити спротив моральній смерті, якою загрожував йому кріс старшого десятника. Молодим випадає клякати, лише молодим!

Лівою ногою поступив на зад, щоб правою зовсім опертися та стояв непорушно наче статуя. Підняв рушницю, схилив голову до прикладу, прицілився й вистрілив.

Та всі селяни й сам Хемарас зараз запримітили, що куля не долетіла до мети. Не поцілила ні смереки ні ніякого іншого предмету в сусідстві.

— Ось тут куля! — озвався нараз хтось підбігаючи до будяка, що став куритися.

І справді там лежала куля ще тепла та приплескана. Не долетіла навіть до половини дороги й там упала. Далі не могла...

— Бачите, дідусю? — спитав глумливо старший десятник.

І вояк навіть і не глянув на Хімараса а став стріляти довкола до смерік. І за кожним разом, як куля відломлювала галузку й вона з тріскотом падала на землю, вояк сміявся на голос і доповідав раз за разом:

— А рахуйте, дідусю, рахуйте!

* * *

Та Хімарас не дивився й не бачив нічого. Він скористав із того, що селяни не звертали на нього уваги, а з криком товпилися довкола старшого десятника та незамітно втік до своєї хатини. А як лише найшовся там, шпурнув рушницю в кут, самже блідий та втомлений впав на скриню.

Все втратив відразу! Був тепер лише нужденним, нещасним дідусем. Цей двобій рушниць здався Хімарасові наче боротьбою минувшини з теперішністю, боротьбою славного старого покоління з теперішнім непоказним поколінням, яке може вирости та закріпитись лиш з тіні старого. А таки це молоде покоління упокорить старе. Продажний кріс якогось зайди-старшого десятника поборов славну рушницю старого борця за волю. Його рушницю, за яку йому вже давали тисячу драхм.

Та щоби йому давали Бог зна скільки, він не продав був би її. Цеж була його душа, гордощі його всього життя. Доглядав її наче рідної дитини, вишукував найкращих ґраверів, щоб на її дулі повиґравіровували сцени з боїв із турками, форми закляття.

А тепер побачив, що помилявся. Із великого схвилювання здавалося йому, що це не мертва рушниця, а живе сотворіння, яке забажало насміятися з нього. Схопив заржавілі ножиці до стриження овець, хотів ними пообривати з рушниці всі срібні й золоті прикраси, самоцвіти. Хай лежить обшарпана, як це колись у його часах робили старшини з вояками боягузами, які відбирали їм зброю. Прикляк на землю та став обтинати прикраси рушниці, одну за одною.

— Так! так! — простогнав нещасний Хімарас. Та нараз зупинився. Цей жалісний тон, що виходив зпід ножиць, як він обрізував прикраси, отямив його. Жбурнув ножиці на землю, встав, сів біля стола та спер голову в долоні. А як побачив перед собою таку окалічену рушницю, сльози потекли йому з очей. Всі ті прикраси й сама рушниця наче питалися його, що він від них хоче? Чи вона весь час не слухала його, чи не була йому вірна?

Так, так, він був дуже невдячний, старий Хімарас! Стільки літ вона як день так ніч, у зимову студінь, у літню спекоту все була при його боці, на неї він зложив був присягу. Щож іще хотів від неї? Тепер линув її час. Була не до вжитку.

— А хай це! Часи зміняються! — прошептав старенький. — Встав, узяв рушницю, повісив на стіні, так як була ушкоджена, визбирав із землі всі

(Докінчення на 4-тій стор.)

Війна і Конґресові „Бльоки"

Вашингтонські політичні знавці погоджуються в тому, що сила і активність всіляких „бльоків" в конґресі і сенаті значно ослабла. Ті бльоки прийшли до поважного значіння в минулому десятилітті і рішили були ухвалення або відкинення багатьох законів. Вимога загально-американської єдности та потреби военного часу значно зменшили так величину, як і вплив тих угруповань.

„Бльоки" в законодатних палатах повстають під натиском організованих ґруп, які заступають інтереси особливих гуртів чи клясів населення, або окремих частин держави. Такі ґрупи натискають на конґресменів і сенаторів та переконують їх, щоб вони вносили законопроекти, корисні для даної ґрупи, або щоб старались перешкодити таким ухвалам, які тій ґрупі моглиб пошкодити. Обєднаних на такій основі конґресменів чи сенаторів називають „бльоком", якому дають назву залежно від справи, за яку він побивається. Так повстали „бльоки" фармерський, срібний (щоб втримати високу ціну срібла) та „бльок" західного побережжа" й інші.

Тільки в дуже рідких випадках законодавство підтримуване такими бльоками мало на увазі добро цілої держави. Звичайно метою його бувають матеріяльні користи якоїсь одної ґрупи людей чи якоїсь меншости населення. Ухвалення підтримуваного таким бльоком закона означає прибутки для одних, а втрату для інших громадян.

Найбільш відомі загалови бльоки конґресменів і сенаторів підтримувані організованими гуртами фармерів, стовариш̆еннями фабрикантів, чи навіть поодинокими компаніями, дальше бльоки прихильників робітничого законодавства, заступники банкирів і банків, та відомий бльок ветеранів минулої війни. Активними були також бльоки сенаторів і конґресменів з якоїсь даної околиці чи частини держави: з полоси де садять багато кукурузи („корн белт"), зі стейтів, що продукують бавовну, з ріжних промислових околиць і т. п.

Один з відомих американських журналів вирахував недавно, що у Вашинґтоні існує біля 600 орґанізацій, які побиваються в конґресі за або проти законів, які мають відношення до інтересів їх ґруп. Вони засипують конґресменів записками і арґументами в користь або проти одного чи другого закона. З тих орґанізацій 27 представляли ріжнородні фармерські інтереси, 24 були на услугах освітних інституцій, 43 підтримували домагання військових орґанізацій і ветеранів, 42 побивались за робітниками, 14 за молоддю, 13 за адвокатами, 15 берегли інтереси всяких меншостей (проґибіція, пенсії на старість, ізоляціонізм, живіща участь у війні іт. п.), а 11 займались справами чужомовних 182 орґанізацій, що заступали інтереси фабрикантів, великих торговців і банків. Проти того „орґанізованого впливу" всіляких спеціяльних інтересів пересічний американський горожанин мав тільки один „бльок", а то свій власний голос при виборах.

Коли кількох конґресменів чи сенаторів, на підставі своїх попередних переконань, чи може з інших причин, рішать підтримувати якийсь закон, що його бажає одна або друга ґрупа, тоді вони орґанізуються у ядро майбутнього бльоку. Вони починають приєднувати до себе інших конґресменів чи сенаторів, переконуючи їх, що пропоноване ними законодавство є добре або погане, корисне або ні. Ясно, що при цьому вживають всіляких арґументів включно з обіцянкою, що за підтримку закона, за яким побивається конґресмен „А", він буде голсувати за законом, якого хоче „Б", очевидно якщо „Б" дасть свій голос згідно з бажанням „А". Такий обмін голосами давний як сам конґрес і в ньому нема нічого дивного.

Критики цієї процедури вказують, одначе, що сучасні політичні питання на стільки складні, що конґресмени не можуть мати точних інформацій про кожну справу і часто таке голосовання наосліп може бути шкідливе. З другого боку, позаконґресові ґрупи, даючи конґресменам точні інформації про справи, які вони заступають, очевидно не є безсторонні і представляють справи в корисному для своїх цілей світлі. Що загальний інтерес відходить при цьому на друге місце, це теж ясно.

Більшість сенатських і конґресових бльоків повстає без огляду на партійну приналежність. Ізоляційний бльок, який розпався після японського нападу на Перл Гарбор, мав приблизно 75 членів, сенаторів і конґресменів, з обидвох головних партій. Управа цього бльоку, зложена з 9 членів, призначених сенатором Гвілером з Монтани, складалась з чотирьох республиканців, чотирьох демократів і одного члена проґресивної партії. Подібно інші бльоки, особливо ті, що підтримують спеціяльні промислові чи банкові ґрупи, складаються з членів обидвох партій.

Военне зусилля Америки відсунуло бльоки, і справи, які вони заступають, на другий плян. Значний вплив мають також надходячі вибори. Конґресмени й сенатори, які мають стати перед своїми виборцями, прислухуються тепер уважніше до голосу своїх виборців, ніж до підшептів вашинґтонських „натискових" орґанізацій. Багато зробила преса своєю критикою деяких бльоків.

Найбільш інтересним прикладом, як працюють бльоки і як слабне їх вплив, була недавна боротьба фармерського бльоку проти того, щоб уряд продавав пшеницю з федеральних магазинів на корм для худоби й дробу. Уряд хотів тим способом побільшити продукцію мяса, молочних продуктів і яєць. Щоб ціни на ті продукти не підскочили, уряд хотів продавати свою пшеницю по нижчим цінам, ніж теперішні ринкові. Фармері, що продукують пшеницю, погодились на цей плян, бо це далоб їм змогу продати частину великого запасу пшениці, що є в них на руках. Та фармері, що продукують кукурузу, налякались, що такий продаж пшениці відібється погано на цінах кукурузи, і виступили проти пляну. Продуценти тютюну й бавовни пішли з кукурузяними фармерами, а ті, що випасають худобу на заріз і ті, що мають молочні фарми, підтримали пшеничних фармерів. Поважним арґументом при цьому було, що мясо, дріб, молочні продукти й яйця потрібні для американської армії і для союзників.

Наслідком такого розколу могучий фармерський бльок розпався, уряд дістав підтримку конґресменів з околиць, де сіють пшеницю, випасають худобу і плекають молочні корови, і закон про продаж пшениці на корм ухвалено.

Военний час і його вимоги мають подібний вплив на інші бльоки і їх значіння. Конґресмени й сенатори, а навіть поза-конґресові ґрупи часто розуміють, що публична опінія не дозволить їм безкарно обстоювати їхні самолюбні інтереси, і або цілком не підносять суто егоїстичних домагань, або роблять це дуже обережно і без такого натиску і розмаху, як давніше. — („Фліс").

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

РОДИННА СТРІЧА ПО 30 РОКАХ.

Уже я 30 років в Америці й не бачила свого рідного брата, що ще був 10-літнім хлопцем, як я в 1912. році покидала рідне село Лани, повіт Бібрка. Від 1926. року він живе в Канаді, куди виїхав, щоб позбутись того національного переслідування, якого приходилось зазнавати від окупантів. Опинився він на фармі в далекій Альберті, а я все думала, як то мені його відвідати. Ось та думка тепер здійснилась. Виїхала я 5. липня, а вже 9-го липня була на місці. Дорога була така чудова, що я не спамяталась, як вона минула. З Виндзор до Торонта сади за садами, повні садовини. Поля пишаються від дозріваючого збіжжя, а за Торонтом гори і ліси, а подекуди озерця і стави, на яких видно повно пливаючих качок. Біля Виннипеґу знову рівнина і кругом поля, а далі то знову ліси і озера аж до Саскатуну. А за ним знову рівнина, щось ніби корчі, а за ними знову ліси і знову озерця. Усе те скоро міняється і манить око. В Едмонтоні треба було задержатись кілька годин і ждати на поїзд. Думаю собі, якби то час використати. Та припадково, коло стації, стрічаю українця, п. Смолика, а він мені наоповідав повно цікавих річей про українців у тому місті й їхнє життя, а потім повів поглянути на українську церкву, де попри стару почали вже будувати нову, дуже гарну. Я стрінула наших людей і час минув як блискавка і треба було спішити до поїзду.

З стації Манюк, останньої з моєї подорожі, ще треба їхати 12 миль автомобілем, щоб доїхати до фарми брата. Було пізно й мені треба було переночувати в одної анґлійської родини. Яка то була для мене несподіванка, коли я завважила, що ті люди дуже мною зацікавились, і про все розпитували. А ще більше мене втішило те, що вони так добре визнавались на українській справі та висказувались так похвально про українських фармерів в Канаді, що такі запопадливі та так добре й розумно господарять, і хоч подіставали найгірші фарми з лісами і дебрами, то проте мають взірцеві господарства. На другий день той анґлійський чоловік повіз мене на братову фарму. Як ми віхали пару миль, то зійшли на таку злу доргу, що я ще такою як жию не їхала. Це було по великім дощі. Всюди були глибокі ями і треба було затягати ланцюхи на ґумові колеса автомобіля, щоби було лекше їхати. Мене почав огортати сум. Думаю собі: як тут ті бідні люди живуть? І з сумними думками віхала на подвіря мого брата. Та мої сумні думки скоро розвіялись і перемінились у велику радість, як я побачила брата і вперше його дружину і їх діти. По 30 роках побачити рідного брата, то не одна сльоза покотиться з очей!

Побула я там три тижні й добре приглянулась їхньому життю. А це життя не таке, як воно мені по дорозі видавалось. Живеться їм досить добре. Мають 320 акрів землі і досить худоби та трактори, потрібні для обрібки землі. А земля в тих околицях дуже врожайна. Не треба ніякого навозу. Найбільше сіють пшеницю. І то яру, бо озимина вимерзає. Випасають багато худоби, але найбільший прихід є з збіжжя. Худоба пасеться на зрубах ціле літо, так, що не треба оставляти землю на пасовисько. Також годують багато безріг.

Ціла околиця є замешкана майже самими українськими фармерами. Це майже всі самі молоді люди, що прибули сюди вже по першій світовій війні. Всі вони, як завважила я, дуже вдоволені з свого фармерського життя. Мають свій Український Дім, до якого сходяться і до якого приїзджає кілька разів до року український священик, щоб відправити Службу Божу. Дають у тому Домі українські представлення під проводом дяка, п. Гасія,а в них виступають уже і два сини мого брата. Будучи між ними я відчула, що кудиб гірка доля не загнала українців, то вони таки вміють збудувати в скорому часі нове життя, а при тому не забувають за свої ідеали.

Одне цікаве завважила я ще; усі ті фармери жиють між собою у дуже приятельських відносинах. З собою не ворогують. Одні одних шанують і одні одним помагають. Як мій брат справляв мені прощальну гостину, то прийшли сусіди з цілої околиці, не зважаючи, що цілий день тяжко працювали. Як я жию в Америці, я ще ніде не бачила такої товарискости і щирости. Мені здавалось, що я знаходжуся в товаристві найближчої родини. А як говорили, то я пізнала, скільки то є між ними таких, що кров проливали за українську державу. А і мій брат був також в Українській Армії! В промовах згадувано за теперішні часи і теперішню страшну війну та ті надії, які маємо щодо того ліпшого порядку, що повинен по цій війні настати. В промові п. Гасія було багато спогаду про ті великі трудноші, які доводилось поконувати тим, що зачали будувати нове життя в Канаді, бо на рідній землі не було для них місця. Скільки то було недостач і нужди! Але все те переможемо і тепер живеться нашим людям, як от тим, що я була між ними, краще, а деяким то таки дуже добре.

Як я сіла до поїзду і поглянула на тих, що мене відвезли, то не знала, що з собою почати. Тяжко було їх покидати. Думки зачали насуватись одна за другою, та нема часу ні місця, щоб усе те описати. Але пишу тих кілька слів, щоб лекше на душі стало, згадуючи про добрих наших людей.

Агафія Хомяк,
Дітройт, Міш.

ХОТІЛИБ ІТИ НА ВІЙНУ.—На образку бачимо вязнів з Мізурської Стейтової Тюрми, як відбувають військові вправи, надіючись, що їх таки возьмуть до армії Вуйка Сема, як тільки вийдуть з тюрми. Вправляють одну годину денно і раді, що їм дано на те дозвіл.

НІМЕЦЬКА ПРЕСА ПРО УКРАЇНУ

СТОКГОЛЬМ (Швеція) (ОНА). — З приводу однорічної окупації німцями України, німецька преса переповнена статтями про їх досягнення в Україні. Гітлерівський „ґавляйтер" в Україні пише, що німці принесли українцям чистий рай. Не зважаючи на таке писання, шведська преса критикує німецьку окупацію України і доказує, що німці, пишучи про свої „досягнення" в Україні, занадто ними хваляться. Наприклад, шведська ґазета „Соціял Демократен" доказує, що жнива на Україні недописали, та що німці не можуть числити на великі запаси збіжжя. Правда, вони вивозять з України, що можуть зарвати, але не тільки, як сподівалися. Перше тому, пише ґазета, що засіви в Україні недописали; друге, що німці вивезли з України більш як пів міліона робітників і заставили їх працювати в німецьких фабриках амуніції. А крім того, німецькі ґазети вже давно писали, що в Україні неставало ґазоліни і тракторів, які понищили відступаючі совєтські війська.

„Німці дуже оптимістично дивляться на свої досягнення в Україні і часто самі собі перечать", пише стокгольмська ґазета. Ось „писала Кохова ґазета, що як німці прийшли в Україну, то застали знищені всі копальні вугля. А тепер він хвалиться, що в короткім часі Україна вже знову матиме своє власне вугля".

Дальше в статті говориться, що „окупаційна німецька влада застала в Україні знищені копальні манґанової руди в Нікополі, яких ще дотепер не можна було відновити. А в Кривім Розі копальні також були знищені і німці признаються, що з них ще не можна добувати руди. Одним словом кажучи, німці хваляться не тим, що вже зробили, але тим, що мають на думці зробити".

Німці дуже журяться тим, що саме вони мають робити в окупованих краях Европи. А головно на сході. Вони вже навіть вложили плян „німецьких принципів економічної політики на сході", але що з того вийде — не знати. Головною ціллю німців на сході є добути для Німеччини збіжжя. З цим вони ніде не криються. Бо їм треба хліба не лиш для себе, але і для інших окупованих ними в Европі країв. Про це дуже часто пишуть майже всі німецькі ґазети.

Шведські ґазети критично розбирають хвальби німецької преси про господарські досягнення в Україні і доказують, що німцям в Україні не пішло так, як вони собі плянували. Бо крім українського хліба, німці ще хотіли залізної руди, йоду і багато інших річей. Але показалося, що справи пішли в інший бік. Вони застали в Україні руїну і треба буде ще довго ждати, нім все буде приведене до порядку. Розбудову промислу в Україні німці вже тепер відкладають до того часу, як скінчиться війна. На ділі їх справи в Україні стоять так, що замісць вивозити з України збіжжя, вони вивозять відти людей.

„ПАТРІОТИЧНИЙ" ОБМАН

Перед судом у нюйорській дільниці Квінс розкрито новий „рекет", що видимо використовує страх деяких людей чужинецького походження перед можливістю закиду браку американського патріотизму. Жертвою його впали цим разом люди німецького, італійського й мадярського походження. Платили вони по 25 і по 50 долярів за свідоцтва від нібито патріотичного товариства, що вони є добрі американські патріоти.

Як обвинувачені за заговір обману, крадіжу й шахрайського розголошування стanули перед судом три особи: 71-літній Джейкоб Кеш, „основник - скарбник" орґанізації „Юнайтид Стейтс Пейтріотик Сосайеті", 55-літній Виктор Белвю, та 43-літній Гарі Брембл, аґенти орґанізації. Всі три призналися до закинених проступків.

Прокураторія каже, що ці люди, підходячи до своїх жертв, представляли себе за аґентів з Вашинґтону. Вони говорили, що орґанізація займається поборюванням виворотних акцій через розповсюднювання брошурок по школах. Вони вживали при тому „адвертайзментів", з котрих виходило би, немовби й президент Рузвелт і секретар стейту Кордел Гол і інші визначні урядники попирали це товариство.

Свою роботу почало товариство, — за словами прокуратора, — з того, що вислало до визначних урядників листи, в котрих воно заявило, що працює для американського патріотизму серед шкільної дітвори. Багато таких урядників йому відтак і відповіло, похваляючи думку. Узброєні такими листами „урядники" товариства підходили до крамарів або інших дрібних бизнесменів чужинецького походження, головно американських громадян, роджених у Німеччині, Італії або Уґорщині, себто в ворожих нині краях, і показавши листи, ставили їм різні запити, підсуваючи допитуваним, що їх посуджується за звязки з націстами й фашистами. Зажуривши тим поважно допитуваних людей, „урядники" потім зясовували, що їх товариство поборює „ізми" серед шкільної молоді, що воно потребує на це фондів, та запитували, чи вони не хотіли би дати якусь жертву. Серед таких умовин, — каже прокуратор, — звісно, що мало було таких осіб, що не поспішилися з жертвами.

ЧУТКА ПРО ВІДКЛИКАННЯ ФОН БОКА.

Европейський кореспондент „Ню Йорк Таймсу" дістав з італійських жерел вістку, що райхсфірер Гітлер, оґірчений на величезні втрати в людях на сталінґрадському фронті, покликав ґенерала Федора Фон Бока на рапорт у своїм постою. Ті самі жерела кажуть, що ґенерал Ромель, німецький командант у Африці, лікується тепер на малярію в шпиталі в Штутґарті.

СЕРБИ СИМПАТИЗУЮТЬ З АМЕРИКОЮ

ЦІРІХ, Швайцарія. (ОНА) — До Швайцарії прийшли найновіші сербські ґазети, які подають, що сербський Квізлінґ Йоніч жалується на сербський нарід за те, що він симпатизує з Америкою. Йоніч написав в білгородськім дневнику „Србскі Народ" статтю, в якій пише, що „від того часу, як комуністи зачали на фронті програвати, сербський нарід звернув свої очі на Америку". Він дорікає, що серби з початку „тримали з Анґлією, потому з Совєтами, а тепер поробилися америкофілами".

On Battle Front and Home Front

U. S. Treasury Dept. —*Courtesy Columbus (Ohio) Dispatch.*

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

Прохаємо читачів „Свободи", що змінюють свою адресу, виповнити оцей бляпкет, подаючи доконче стару й нову адресу та число відділу, якщо ви є членом У. Н. Союзу, та вислати його в листі з 10 ц. поштовими значками до адміністрації „Свободи".

Число відділу ____________

Імя й назвище ____________

Стара адреса ____________

Нова адреса ____________

Пошта ____________

Як Автори Працюють

Мел Геймер, член редакторського персоналу нюйорської газети „Ворлд-Телеграм", обійшов велике число американських письменників з розпитами про те, як вони працюють. Це питання цікаве не лише людям, що самі пишуть, але й всякій думаючій людині, що преці нь мусить цікавитися тим, як працюють інші люди.

Його розпити між іншим відповідають на питання, скільки часу забирає написання цього або іншого письменничого твору. Звісно, над цим питанням ломлять собі голову інколи навіть такі люди, які з писанням не мають нічого спільного. Такі люди часто попадають на думку, що час, потрібний на написання книжки, чи оповідання чи статті, можна зміряти так, як можна зміряти час, потрібний на скошення акру трави, вшиття штанів, або переїхання сто миль залізницею. З того розуміння виходить уже консеквентно думка, що сторінка одної книжки коштує стільки праці, що сторінка другої книжки, що шпальта одної статті представляє стільки праці, що шпальта другої. Люди, які розуміють механічний бік справи складання газет чи книжок, попадають часто в помилкове припущення, що подібно, як зложення одної сторінки книжки коштує пересічно стільки само часу, що зложення іншої такої самої сторінки, то й написання одної сторінки книжки коштує стільки праці, що написання другої.

У супереч таким думкам Мел Геймер відкрив, що Бертон Расков написав книжку своїх літературних споминів на 60,000 слів за три дні. Виходило би, що Расков писав по 20,000 слів у день. Одначе з цього не можна судити, що такої штуки потраплять інші автори. Є письменники, котрі з великим висиленням напишуть на день 300 слів.

Відноситься це й до журналістів. Померлий недавно Гейвуд Брун писав свою щоденну статтю за одним махом від початку до кінця, не стаючи, не поправляючи ні одного написаного слова. За те, як каже Геймер, Вестбрука Пеглера, іншого неменше популярного колюмніста, кожна щоденна стаття коштує години духової муки.

Здавалося може декому, що чим довше часу витратити на книжку чи статтю, тим краща вона виходить. Дещо правди в цьому є. Звісно, коли людина має писати на день три тисячі слів, його писання не може бути таке дбале й добре, як писання людини, що має на день написати триста слів. Одначе поза цим ця думка не відповідає правді, бо є люди, які за короткий час дають кращий твір, як інші люди за багато довший час, ба навіть та сама людина раз дає за короткий час кращу працю, ніж іншим часом за довгий час. І письменник, що написав книжку на 60,000 слів за три дні, певно по її написанні взяв багато тижнів вакацій і хто знає, чи він коли ще зможе повторити такий досяг.

Врештою, коли йде за питання доброти твору, то й це не так легко оцінити. Написавши свою книжку за три дні, Расков кинув рукопис на стіл накладця й сказав: „Ось вам проклятуща річ. Я не хочу її бачити більше, як довго буду жити". Він видно був сильно здивований, коли й редактори і самі накладці признали книжку дуже доброю. Цим він немовби показав, скільки правди сказав один автор словами: добрі автори все побоюються, що вони пишуть кепсько, кепські свято переконані, що вони пишуть досконало.

Це зрештою на свій лад відноситься й до тих, що судять чужу письменничу роботу. Геймер показує, як важко вязати час з довготою та добротою твору, але скілько є людей, які нікого з тих, що пишуть навіть не питали, але про письменничу роботу так судять, гейби всі розуми поїли.

БУЛИ БЛИЗЬКО СМЕРТИ. — На образку видно як експльодує вороже стрільно близько британської протилетунської гармати, що є одною з тих, що причинились до відступу армії ген. Ромеля в Єгипті.

НОВІ БОГИ

(Докінчення зо сторони 2-гої)

прикраси та посклaдав їх на землі. Сів знову, поглядав серед задуми на кріс.

Щойно тепер, як мав перед очима перестарілу рушницю, подумав Хімарас про свої літа. В цій кулі, що вистрілив був її всього на кілька метрів далеко й вона слабо покотилася по землі — наче в зеркалі бачив себе самого. Зате душа його була ще тверда наче скеля. Ще чув у собі силу й охоту кинутися в головокружний бій! Та тіло його було тяжке наче олово й не слухало вже. Минули ті часи, коли то він у ногах відчував ніби крила й коли товариші порівнювали його з вірлом...

— Дідусю! Дідусю! — почув нараз діточий голос. Хлопчина вбіг у хату та кинувся до дідуся. — Купіть мені таку рушницю, як має цей вояк...

Хімарас глянув тупо на хлопчика та здавив сльози. То вже не лише земляки зірвали із стариною, вже навіть його маленький правнук відпав від нього. А Хімарас із малечку оповідав йому про геройства повстанців, про невдачі турків, битви й перемоги греків і вихваляв свою рушницю.

А коли бачив, як хлопчина під впливом його оповідань запалювався, як животів, Хімарас обіцював йому свою рушницю, коли нарід повстане, щоб боротися за віру та рідний край! Та ось тепер уже й цей хлопчина не хотів цієї рушниці! Ах, яку кривду заподіяв йому цей проклятий старший десятник!...

— То не купите мені, дідусю? — настоював далі хлопчик.

— Ні! — озвався нараз Хімарас і встав грізний, начеб від нього вимагали, щоб відрікся своєї віри.

Та зараз знову упав на лаву. Жаль правнука, що він не хоче сповнити йому його просьби, здавалися йому тепер жалем усього покоління, якому не дозволяють іти з поступом, перед яким замикають цей невідомий світ, у який рветься нестримно, а який хочуть завернути до минулого. І Хімарас зрозумів, що то несправедливо та й даремне! Лише він мусить завернутися назад до свого часу, від якого так дуже віддалився. Бо й що мав він шукати в цьому новому світі, такому чужому для нього?

— Дідусю, то таки направду не купите мені? — настоював хлопець.

— Так, так, куплю тобі! — прошептав Хімарас як несвій.

І коли він пригорнув хлопчика до грудей, сказав собі, що щасливі ті його товариші, які вже не живуть. Бо він бачив, що для нього вже нема місця. Настали нові часи, нові назвища, нові кріси, нові боги зійшли теж на грецьку землю.

(Кінець).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. — Збори Тов. Любов від. 170, відбудуться в неділю, 20. вересня, в церковній гали, 127 Парк ул. Початок зборів зараз по відправі в церкві. Просимо членів до 3. години заплатити вкладки, бо заходить пильна справа. — М. Сампара, секр.

ВІЛК-БЕРРІ, ПА. — Трикварта льні збори Бр. св. О. Николая, від. 99, відбудуться в неділю, 20. вересня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній. Присутність всіх членів на зборах є конечно пожадана. — Петро Герман, секр.

ЙОНКЕРС, Н. Й. — Подільська Січ, від. 8, повідомляє, що надзвичайні збори відбудуться в пятницю, 18. вересня, в годині 7. ввечір, в гали У. Г. Клюбу, 13 Вашингтон ул. Просимо довгуючих членів вирівнати свої вкладки. — В. Комар, предс.; В. Мандзій, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Збори Сестр. Благовіщення від. 125, відбудуться в неділю, 20. вересня, в год. 12:30 сполудня, в парохіяльній гали, Оклей і РайсРайс ул. — А. Васильовська, предс.; О. Оленець, кас.; І. Подола, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Бр. св. О. Николая, від. 175, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 20. вересня, в годині 1. пополудні, в галі У. Н. Дому, Мартін ул. Просимо всіх членів прийти на ці збори. Маємо кілька важних справ до полагодження. — За уряд: В. Братусь, предс.; В. Білінський, кас.; В. Барош, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Сестр. Н. З. П. Діви Марії, від. 112, буде мати місячні збори в неділю, 20. вересня, в гали церковній. Збори зачнуться зараз по другій Сл. Божій. Просимо всіх членниць прийти на час, а також пригадуємо довгуючим, щоби потроха вирівнювали свої залеглі вкладки. — За уряд: Марія Ліска, предс.; Катерина Габрівська, фін. секр.; Параня Ризун, кас.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Тов. ім. Івана Франка, від. 83, повідомляє своїх членів, що місячні звичайні збори відбудуться в суботу, 19. вересня, в годині 7. ввечір, 847 Норт Френклин ул. Просимо членів прийти на ці збори та спільно порадитись як повести працю на будуче. Довгуючих членів просимо прийти і вирівнати свої вкладки, бо в противнім разі суспендуємо всіх. — С. Чорномаз, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Бр. Росжд. Пресвятої Богородиці, від. 259, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 20. вересня, в годині 2. пополудні, 4950 Сайт Павліна. — В. Горинець, предс.; І. Побуцький, секр.; А. Партика, кас.

ЛОРЕЙН, О. — Тов. У. Н. Союзу, від. 50, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться 20. вересня, в годині 1. пооплудні, під ч. 2545 Іст 33. вул. Просимо всіх членів прийти на збори. — М. Шевчик, секр.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. — Трикварта льні збори Сестр. Любов, від. 37, відбудуться в пятницю, 18. вересня, в год. 7:30 вечером, в У. Н. Домі. Просимо всіх членниць прийти на час. Контр. комісія і секретарка здадуть справоздання касове за три квартали. Довгуючі мають вирівнати свій довг. Просимо привести хоч по одній новій членниці на збори. — А. Погранична, предс.; А. Огар, кас.; Е. Кардаш, секр.

ГАМТРАМК, МІШ. — Місячні збори Тов. „Згода", від. 20, відбудуться в неділю, 20. вересня, в годині 1:30 по другій Сл. Божій, в Укр. Хаті, 2240 Грейлінг ул. Просимо всіх членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі члени мусять прийти і вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — П. Прихідко, рек. секр.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 372, відбудуться в пятницю, 18. вересня, в годині 8. ввечір, в домі, де звичайно. Просимо всіх членів прийти на ці збори, а довгуючих напоминаємо, щоб вирівнали свої вкладки. — Ю. Голинський, предс.; В. Реновець, кас.; П. Ярема, секр.

СТЕМФОРД, КОНН. — Трикварта льні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 350, відбудуться в пятницю, 18. вересня, в годині 7. ввечір, в церковній гали на Грінвіч Евені. Просимо всіх членів і членниць, місцевих і позамісцевих, прийти на час, бо є важні справи до полагодження. Просимо тих членів, що вже мають закуплені бонди, щоб зголосилися до урядників і подали суми, скільки вже закупили бондів. Комітет пікніку здасть справоздання з приходів і розходів. Також просимо не забувати за нових членів та приєднувати як до Братства так і до У. Н. Союзу. — Василь Карий, предс.; Василь Блащук, кас.; Ілько Михайлишин, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. — Чергові збори Бр. св. О. Николая, від. 5, відбудуться в У. Д. Клюбі, 31-14 Гренд Евеню, в Асторії, в суботу, 19. вересня. Початок зборів в годині 7:30 ввечір. Усі наші члени повинні обовязково прийти на ці збори. — За заряд відділу: Михайло Галан, пр.; Григорій Василик, скарб.; Михайло Беля, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 252, відбудуться в неділю, 20. вересня, в годині 12:30 зполудня, в парохіяльній гали, 1944 Вест Ірі стріт. Обовязком всіх членів і членниць є прийти на ці збори, бо є важні справи до рішення. Рівночасно, просимо, щоби всі члени заплатили свої вкладки на цих зборах. — І. Мегас, предс.; П. Хомин, рек. секр.; М. Батюк, фін. секр.; І. Сливка, кас.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

В Бостон, Масс., дня 11. вересня 1942. року помер у 56. році життя

АНДРІЙ БІЛЯК,

член Тов. ім. М. Грушевського, від. 374 У. Н. Союзу.

Покійний походив зо села Карлів, повіт Снятин, Східна Галичина. До У. Н. Союзу вступив у 1927. році. Полишив у смутку сина Івана і дочку Олену та брата Миколу.

Похорон відбувся в вівторок, 15. вересня з дому жалоби, 48 Спрінг стріт, Бостон, Масс.

В. Й. П.!

П. Панделюк, секр.

Дня 7. вересня 1942, по довгій недузі, померла

АННА АДАМІВ,

членниця відділу 398. У. Н. Союзу в Монесен, Па. Полишила в смутку мужа Івана і синів Івана, Ілька і Михайла. Похорон відбувся 10. вересня з У. П. Церкви.

В. Й. П.!

Микола Куць, секр.

В Бетлегем, Па., в шпитали св. Луки, помер у 50. році життя

СТЕПАН МУЗИКА,

член відділу 288. У. Н. Союзу. Покійний полишив жінку і діти.

В. Й. П.!

А. Данилюк, секр.

НАЙДУТЬ ЗАНЯТТЯ

ТАРЗАН, ч. 635. Затоплений.

Видрапавшись на верхній поклад корабля, старушка Ейкерс знайшла на долівці тіло капітана. Він був неживий.

Але старушка якось зуміла видобути з кишені капітана ключі від вязниці. Саме в тій хвилині впав на долівку горіючий бельок.

Та це не залякало пані Ейкерс. З ключами в руках вона почала поспішати до вязничної келії, щоб висвободити Тарзана.

По довших трудах вона дісталась до частини корабля, в котрій знаходилась вязнична келія, але та частина вже була залята водою.